

BİLİMSEL PAYLAŞIM YAPAN SOSYAL MEDYA HESAPLARINDA ETİK VE İNTİHAL ARAŞTIRMASI

Ahmet ÖZKAYA¹

Ömer GÜNER²

ÖZET

Günümüzde birçok veri tabanında sosyal ağ siteleri ve sosyal medya uygulamalarında bilgiyi elde etme, kullanma ve paylaşmada önemli sorunlar dikkat çekmektedir. Bu sorunların başlıcaları etik ve intihal olgusu üzerine olanlardır. İntihal olayları salt yaygın eğitim sahası olan web ortamları ile sınırlı kalmamaktadır. Bu ortamlardan faydalanan formal eğitim kapsamında lisans, lisansüstü çalışmalara da yansımaktadır. Dahası bu yansıma akademik ortamlarda da yaygınlık kazanmıştır. Bu problem başlı başına hem iletişimsel hem de bilimsel etik ilkeler açısından oldukça ciddi bir sorundur. İntihal ile ilgili ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde ağırlıklı olarak intihal olaylarında kasıtlı veya kasıtsız olmadan yapıldığı dikkat çeker. Bu bakımdan çalışmanın amacı, sosyal medya platformlarında yapılan intihal olaylarının yaygınlığını incelemek, sebeplerini ortaya çıkarmak ve çözüm önerileri sunmaktır. Çalışma kapsamında toplamda 100 internet sitesi analiz edilmiştir. İntihal analizinde “*Plagiarism Detector*” web tabanlı intihal tespit yazılımı kullanılmıştır. Bu yazılım, bir internet sitesini veya en fazla 1000 kelime içeren metinleri çevrimiçi olarak, internetteki benzer metinlerle olan oranını kullanıcıya ücretsiz olarak sunmaktadır. Web tabanlı çevrimiçi intihal tespit yazılımında incelenen 100 adet internet sitesi içinde, en çok okunan ya da en çok erişim alan paylaşımlar seçilmeye çalışılmıştır. Yazılım içinde taranan kelime aralığı 150 ile 980 arasında olup, daha çok 400 ve üzeri olan kelime sayısına sahip paylaşımlar analiz edilmiştir. Elde edilen yüzdelik oranlar Excel programı üzerinde düzenlenmiş ve tablo haline getirilmiş ardından açıklamaları yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, bilimsel bilgi, etik, intihal, yayın hukuku

ETHICS AND PLAGIARISM RESEARCH IN SCIENTIFIC BASED SOCIAL MEDIA ACCOUNTS

ABSTRACT

Today, in many databases, social networking sites and social media applications, significant problems are encountered in obtaining, using and sharing information. The most important of these problems are ethics and plagiarism. Plagiarism incidents are not limited to web environments that are the only common educational sites. Within the scope of formal education, benefiting from these environments is reflected in undergraduate and graduate studies. Moreover, this reflection has become widespread in academic environments. This problem is quite a problem in terms of both communicative and scientific ethical principles. When the national and international literature on plagiarism is examined, it is noteworthy that predominantly plagiarism was done intentionally or unintentionally. In this respect, the aim of the study is to examine the prevalence of plagiarism events on social media platforms, reveal the reasons and offer solutions. 100 internet sites were analysed. “*Plagiarism Detector*” web based plagiarism detection software was used in plagiarism analysis. This software offers a website or a free online version of up to 1000 words to the user with similar texts on the Internet. In the 100 web-based online plagiarism detection software, 100 web sites have been tried to be selected as the most read or most accessible shares. The range of words scanned within the software is between 150 and 980, and the number of words with more than 400 words is analysed. The percentage ratios obtained were arranged and tabulated on the Excel program and then explanations were made.

Key Words: Social media, scientific knowledge, ethics, plagiarism, publication law

¹ İstanbul Üniversitesi, Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Coğrafya Bölümü, mondenebil@gmail.com

² Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, coğrafya.12@outlook.com

GİRİŞ

Sosyal medyada katılım, açıklık, karşılıklı yazışma ve konuşma, topluluk ve bağlantılılık gibi temel uygulamalar söz konusudur (Mayfield, 2008). Burada ilk olarak bir sosyal medya platformuna üyelik gerçekleştirilir. Ardından kişisel hesabınızla platform üzerinden isteğe göre açık veya gizli paylaşım yapmanıza imkân tanınır ve ilgi alanına göre farklı topluluklara katılım ve ilgi sağlanır. “Sosyal medyanın sosyal, ekonomik etkinlikleri kontrol ve ticari tanıtımlarda araç olarak kullanılması “(Singh, Lehnert ve Bostick, 2012).” son kullanıcıların izleyici sınıfında olduğu bu medya platformunda bazı şahıslar, hesap açmak suretiyle kitle yönlendirmesi yapabilmektedir.” Bunun dışında bazı sosyal medya hesaplarında takipçilerini genel kültür, popüler bilim, askeri, temel bilimler vs. alanlarda bilgilendirici içerikler ortaya koymaktadır. Bu hesaplardaki yönetici kişiler, bilimsel yazı etiğinden bilgi sahibi olanlar ile olmayanlar olarak tasniflenebilirler. Haftalık veyahut günlük içerik paylaşmak durumundaki olan sayfa/kanal sahipleri, aktüel, ilginç ya da bilinmeyen bir konu seçtikten sonra internet ile kütüphane araştırmasına girişmektedir. Çoğu zaman internet ortamında alan uzantıları ile web sayfası kaynağı sahipleri kontrol edilmeden toplanan bilgiler şüpheli olurken, kitap ve dergi kaynaklarından alınan bilgilerde ise atıf yapılmaması ile karşılaşılır.

İnovasyon çağı ile birlikte iletişim teknolojilerinde yaygınlık ile bilgiye ulaşım ve bilgi artışının fazlalığı olumlu özellikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum bilgi çağının bize getirdiği kolaylıklar olarak nitelendirilse de ciddi sorunları da beraberinde getirmektedir. Araştırmacılar 2020 yılına gelindiğinde üretilen veri miktarını 44 zettabyte (1 zettabyte, 1 milyar terabayt anlamına gelir) olarak ifade etmektedirler. Bu durum şimdiye kadar üretilen veri miktarının 10 katı büyüklüğündedir (Çetin & Özkaya, 2019). Bilgi arttıkça bilgi kirliliği artmakta bu karmaşıklık içerisinde nitelikli bilgiye ulaşmak kişinin araştırma becerilerinin niteliğine kalmaktadır. Bilgi kirliliği ile birlikte intihal artışı da ciddi bir sorundur. İnternet platformları kişileri kolaylığa alıştırmakta kopyala yapıştır yöntemi ile saniyeler içerisinde binlerce içerik, paylaşım vb. fikir ve emek hırsızlığı önemli boyutlara ulaşabilmektedir. Her gün milyonlarca paylaşım yapılan sosyal medya sitelerindeki intihal olaylarının sebepleri nedir? Oysa intihal ya da diğer adıyla aşırı macılık hukuken ciddi bir suç olduğu gibi ahlaken de vicdani bir yoksunluktur.

Dahası sosyal medya platformları günümüzde milyarlarla ifade edilen bir kullanıcı kitlesine sahiptir. Kitleleri bilgilendirebilmekte, harekete geçirebilmekte ve yönlendirebilmektedir (Çetin, Özkaya, Keskin ve Özdemir, 2018). Kullanımı her geçen günle beraber artan bu medyanın eleştirel bir bakış açısıyla yorumlanması ve sorunların tespiti önem arz etmektedir. İntihal vakaları bilimsel bilgiye zarar vermekte ve birçok haksızlıklara sebep olmaktadır. Bu sebepten ötürü etik ve intihal olaylarının altında yatan sebeplerin incelenmesi ve çözüm önerisi sunulmasında büyük önem vardır.

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Bu araştırmanın ana amacı sosyal medya platformlarında yapılan intihal olaylarının sebeplerini incelemek, ortaya çıkarmak ve çözüm önerisi sunmaktır. Bu sebeple etik nedir? Etik ile intihalin ilişkisi var mıdır? İnternetin kullanım kolaylığı ile intihal arasında bir bağlantı var mıdır? Kullanıcılar intihal hakkında ne tür bilgiye sahiptir? Kavram yanlışlığının intihal ile ilişkisel boyutu nedir? Sosyal medyada etik dışı davranışlar nelerdir? Gibi sorulara cevap aramak, bilimsel bilgiye katkı sağlayarak, intihal olaylarına bir çözüm önerisi sunmaktır.

Çalışmada nitel yönteme başvurulmuştur. Çalışmada intihal ve etik ile ilgili vaka analizleri tespit edilmiş ve analize tabi tutulmuştur. Bu çalışmada bilimsel paylaşım yapan sosyal medya hesaplarının intihal oranlarının tespiti için ilk olarak araştırılacak bilim dalları seçilmiştir. Bilim dallarının seçilmesinde Dewey'in onlu sınıflamasından esinlenilmiştir. Melville Dewey tarafından hazırlanan bu sınıflandırmanın amacı, kitapların ve kütüphanedeki materyallerin 10 kategori biçimine göre sınıflandırılmasıdır (Çakmak, 2019). Bu araştırma kapsamında seçilen disiplinler Coğrafya, Tarih, Matematik, Edebiyat Biyoloji, Fizik, Kimya, Sosyoloji, İlahiyat ve Genel Bilim'dir. Her bir bilim dalı için sosyal medya ortamlarında bilimsel paylaşım yapan 10 adet internet sitesi analiz edilmiştir. İnternet sitelerinin tespit edilmesinde Google arama motorunun ilk sıralarda gösterdiği siteler ile Facebook'ta üye sayısının fazla olduğu sayfalar tercih edilmiştir.

Çalışma kapsamında toplam 100 internet sitesi analiz edilmiştir. İntihal analizinde “*Plagiarism Detector*” web tabanlı intihal tespit yazılımı kullanılmıştır. Bu yazılım, bir internet sitesini veya en fazla 1000 kelime içeren metinleri çevrimiçi olarak, internetteki benzer metinlerle olan oranını kullanıcıya ücretsiz olarak sunmaktadır (Url-1). Web tabanlı çevrimiçi intihal tespit yazılımında incelenen 100 adet internet sitesi içinde, en çok okunan ya da en çok erişim alan paylaşımlar seçilmeye çalışılmıştır. Yazılım içinde taranan kelime aralığı 150 ile 980 arasında olup, daha çok 400 ve üzeri olan kelime sayısına sahip paylaşımlar analiz edilmiştir. Elde edilen yüzdelik oranlar Excel programı üzerinde düzenlenmiş ve tablo halinde oranlar açıklanmıştır.

2. BULGULAR

2.1. Dewey Bazlı Seçilen Disiplinlerin İntihal Göstergeleri

Belirtildiği üzere araştırma kapsamında Coğrafya, Tarih, Matematik, Edebiyat, Biyoloji, Fizik, Kimya, Sosyoloji, İlahiyat ve Genel Bilim konularında paylaşım yapan sosyal medya hesapları/siteleri incelenmiştir. Coğrafya bilim dalı konusunda yapılan paylaşımlar intihalin en fazla yapıldığı metinler olmuştur (Tablo 1). Öyle ki yapılan paylaşımların %85,7'si aşırma yapıldığını göstermektedir. Ayrıca bilim dalının içeriği gereği görsel materyallerin oldukça fazla paylaşıldığı görülmüş, metin dışında görsel materyallerinde alıntı yapılmaksızın kullanıldığı tespit edilmiştir. Coğrafya biliminden sonra intihalin en fazla yapıldığı bilim dalı Tarih (%79,7) olmuştur. Bunu sırasıyla matematik, ilahiyat (din), sosyoloji, edebiyat, genel bilim, biyoloji, kimya ve fizik takip etmektedir.

Tablo 1. Bilimsel paylaşım yapan sosyal medya hesaplarının bilim dallarına göre intihal oranları.

Bilim Dalları	Ortalama İntihal (%)	Ortalama Özgünlük (%)
Coğrafya	85,7	14,3
Tarih	79,7	20,3
Matematik	70,7	29,3
Edebiyat	53,1	46,9
Biyoloji	45,5	54,5
Fizik	41,5	58,5
Kimya	41,8	58,2
Sosyoloji	62	38
İlahiyat	64,6	35,4
Genel Bilim	45,9	54,1

Kaynak: Plagiarism Detector Web Tabanlı İntihal Tespit Yazılımı Programı.

Tablonun analizi özgün paylaşımların fizik bilimi (%58,5) konusunda paylaşım yapan hesaplarda daha fazla olduğu görülür. Bunu kimya ve biyoloji konularında paylaşım yapan siteler/sayfalar takip eder. İnceleme kapsamında olan bilim dallarını Temel Bilimler (Matematik, Biyoloji, Fizik, Kimya), Sosyal Bilimler (Coğrafya, Tarih, Edebiyat, Sosyoloji, İlahiyat) ve Genel Bilim olarak sınıfladığımızda karşımıza başka bir sonuç çıkar. Araştırma kapsamında incelenen sosyal medya hesaplarında/sayfalarında sosyal bilimler konusunda yapılan paylaşımlar en fazla intihalin görüldüğü sınıf olarak karşımıza çıkmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Sosyal medyada Bilim gruplarında intihal vakalarının dağılımı

Sosyal Bilimler	Temel Bilimler	Genel Bilimler
-----------------	----------------	----------------

%69	%49,8	%45,9
------------	-------	-------

Kaynak: *Plagiarism Detector Web Tabanlı İntihal Tespit Yazılımı Programı.*

Bunu temel bilimler ve genel bilimler takip eder. İncelenen 100 sosyal medya sitesi içerisinde %100 ile %70 arasında özgün metin paylaşımı yapan sayfalar en çok kimya (5 internet sitesi) bilimi konusunda içerik üretmişlerdir. Bunu genel bilim, fizik, biyoloji 4 internet sitesi ile takip etmiştir. Coğrafya bilim dalı konusunda paylaşım yapan sosyal medya hesaplarında %70 üzeri özgün metin içeriği tespit edilmemiştir. Sosyal medya sitelerinde kaynakça gösterimi, genel bilim ve temel bilimler konusunda paylaşım yapan hesaplarda daha yaygındır. İnternet sitelerinde ders materyali sunma, konu anlatımı, bilim terimleri sözlüğü, forum ortamı vb. bölümleri olanlarında intihal oranı artarken, blog ve markalaşmaya dönmüş internet sitelerinde/sayfalarında azalmaktadır.

2.2. Dewey Bazlı Seçilen Disiplinlerin İntihal Gerekçeleri

Sosyal medyadaki intihal olaylarının gerekçelerinin altında genel olarak kişisel özellikler, bilim disiplininin rolü, arkadaş etkileşimi, teknoloji kullanım kültürü sayılabilir (Ersoy, 2014; Orhan ve Günay, 2014).

Aşağıda intihalin sebepleri açıklanmıştır:

- İnternetin hazır bilgi sunması
- İnternetin kullanım kolaylığı ve kopyala yapıştır yöntemi
- Kopya çekme alışkanlığı ve bu durumun neden olduğu etik dışı davranışlar
- İntihal yaptığının bilincinde olmama ve kavram yanılığı
- Zaman sınırlılığı
- Öğrenciler için ödev fazlalığı ve ilgi duymadıkları derslerden bir an önce geçme arzusu
- İntihal yapmanın cezai sorumluluğunun bilincinde olmama
- Akademik yükselmelerde akademik yayın sayısının fazla olmasının getirisi
- İntihal konusunda eğitim eksikliği ve bilim kültürünün yerleşmemesi
- Tembellik, ahlaksızlık, hak ve hukuk kavramlarına karşı duyarsızlık
- İntihal yaparsam yakalanmam algısı, kurnazlık
- Yükselme arzusu, ne kadar çok yayın yaparsam o kadar başarılı olurum düşüncesi gibi kişisel özellikler.

Öğrenciler özellikle öğrenim ve ödev için erişim kolaylığı nedeniyle internet kaynaklarını tercih etmektedir. Elde ettikleri bilgileri ise etik kuralları dikkate almadan kendi üretimi gibi sunabilmekte veya paylaşabilmektedir. Dolayısıyla erişim kolaylığı, emek sarf etmeksizin elde edilen değer, bunların danışmanlarca sorgulanmaması, çevre tarafından kabul görmesi başlıca intihali kolaylaştıran etmenler olarak görülmektedir.

Nitekim intihalin neden yapıldığı ile ilgili çeşitli çalışmalar mevcuttur. Uzun ve diğerleri'nin (2007) yapmış olduğu anket çalışmasına göre, öğrenciler arasında intihalin bazı sebepleri şunlardır: Öğrenciler derslerde daha başarılı olmak için bu yöntemi tercih etmektedir. Öğrenci öğrenmek için değil sadece not almak ve bir an önce dersi geçmek için bu yöntemle başvurabiliyor. Eğer öğrenci konuyu tam anlamadıysa aşırma bu konularda öğrencilere kolaylık sağlayabiliyor. Dersin öğrenci tarafından sevilmemesi de öğrenciyi intihal yapmasına sevk

edebiliyor. Bir diğer önemli sebep ise intihalin suç olduğunun öğrenciler tarafında yeterli derecede bilinmemesidir. Öğrencilerin ödevlerini internet aracılığı ile yapması ve internette sınırsız kaynak olması ve kolay ulaşılma gibi nedenlerde eklenince intihal vakaları artabilmektedir.

Hak kavramını içselleştiremeyen şahısların bilinçli intihallerinde ise emek hırsızlığının profesyonelce yapıldığı görülmektedir.

Bu bakımdan örnek olması amacıyla *16 Punto* adlı bir haber sitesi tarafından yapılan haberde ‘Sosyal Medyada ‘İntihal’ İtirafı: Tezimi Kırtasiyeye Yazdırdım...’ adlı başlık içer acısı bir yıkımın dışı vurumudur.

Aynı metinde, “*Niçin intihal yaptınız?*” diye sorulması üzerine “*Önemsemedim*” cevabının verildiği görülmektedir.”

Bu açıdan “Yüksek lisans veya doktora programında tez yazan öğrencilerin intihale karşı geliştirdikleri sıra dışı çözümler ise ahlak sınırlarını zorlamaktadır. Öğrenciler intihal oranına takılmamak için tezlerinde alıntı yaparken kelimeleri eş anlamlılarıyla değiştirmek, devrik hale getirmek gibi yöntemlere başvurduklarını belirtmektedirler.

“Kullanıcı 1: *Ben %89 dan %30’a indirmiştım ama benim proje ödevim İngilizceydi ve İngilizce kelimeleri eş anlamlı başka kelimelerle otomatik değiştiren bir programla işimi halletmişim.*”

“Kullanıcı 2: *Philip Kopler’in pazarlamada araştırılacak bir şey bırakmadığı kanaatine vardım ve olduğu gibi fikirlerini projeme aktardım şaka biryana çalışıyordum ve tezsiz MBA yapıyordum çok da önemsemedim doğrudan alıntıları*”

“Kullanıcı 3: *Tezimi rastgele yaptım sadece benzerliğe bakıp not verdiklerini bildiğim için Teze vakit harcayan maldır ya da akademisyen 20 sayfa yazdım tez düzenleyen kırtasiyeye verdim tez yazım kuralları ile de uğraşmadım*” (<https://16punto.com/sosyal-medyada-intihal-itirafi-tezimi-kirtasiyeye-yazdirdim/>, 16.03.2019).

Bazı öğrenciler ise üniversitelerde intihal oranı belirlenmesinin çok saçma olduğunu iddia ederek, ‘*tez danışmanlığı*’ hizmeti veren kırtasiyelerde projelerini tamamlamalarında bir sakınca görmediklerini ifade etmişlerdir.

İntihal gerekçeleri konusunda üzerinde durulması gereken önemli bir durumda bilinçsizliktir. Bilinçsizlik bir bakıma kavram yanılgılarının bir yansımasıdır. “Kavram yanılgıları kişilerin yanlış inançları ve deneyimleri sonucu ortaya çıkan davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Mayer (1987) kavram yanılgısını kişilerin anlamada güçlük çektikleri kavramları kendi anlayışlarına uygun bir şekilde yorumlamaları ve bilimsel kavramlara bakış açılarının bilim adamları tarafından kabul edilmiş olandan farklı olması şeklinde belirtmektedir.” (Öksüz, 2010, s.512). Kişilerin küçüklükten itibaren gündelik yaşamındaki bilgiler, inançlar, öğrenme ortamları ve deneyimler kişilerin gelişmemiş zihinsel becerisiyle kavramları anlamlandırması bilimsel bilgiyle çelişiyor ve bu süreçte kişiler bilimin üretmiş olduğu bilgiye yanlış anlamlar addedebiliyor (Bahçeci ve Kaya, 2010). Diğer bir ifade ile öğrencinin; eğer internette ödevimi yaparsam kaynak göstermeme gerek yoktur. Ya da bir alıntı yapar ve kendi kelimelerimi eklersem kaynak göstermeye gerek yoktur gibi düşünceler bu durumu açıklar niteliktedir (Çakmak, 2015). Bir kaynağın tamamı alınırsa o zaman kaynak gösterilir. Veya kişilerin bir kitap, dergi vb. alıntı yaparken eğer bazı kelimeleri alıyorsa bu durumda kaynak gösterimine gerek yoktur. Bu durumda kişilerde kavram yanılgısı oluşmakta ve bu durum beraberinde etik ve intihal sorunlarını da yaratmaktadır. Görüldüğü üzere kavram yanılgılarının temelinde de bilinçsizlik yatmaktadır (Hamilton, 2003; Tayfun ve Yazıcıoğlu,

2008; Uçak ve Birinci, 2008). Ayrıca intihal yapan insanların kendi disiplin alanı dışında intihal konusunda daha duyarsız oldukları görülmektedir.

Sosyal medya platformlarında sayfa yöneticileri tarafından yapılan paylaşımlar, Hayalet Yazar (*The ghost writer*) ile Yanlış Bilgilendirme (*The misinformer*) şeklinde yaptıkları intihaller daha yaygın olarak karşımıza çıkar. Bunun dışında sayfa yöneticilerinin akademi ile bağlantılı oldukları sayfalarda paylaşım yapılan metinlerde intihale pek rastlanmaz. Ancak bu sefer, aynı isimle açılmış fakat akademi dışından sayfa yöneticisi olan sayfalar, intihal olmayan sayfaların paylaşımlarını kopyala-yapıştır ile alıp daha sonra kaynakça kısmını silerek kendi sayfa/kanallarında paylaşmaktadırlar. Bu açıdan, Uçak ve Birinci'deki (2008) intihal şekilleri yetersiz kalmaktadır. Zira bilimsel etik bakış açısıyla ele alınmış olan bu sınıflandırma, sosyal medyadaki içerik üretme ve başvurulmuş kaynaklar açısından farklılık gösterir. Metin hırsızlığı dışında görsel materyal hırsızlığı, takipçi hırsızlığı, ses dosyası hırsızlığı, kullanıcı adı hırsızlığı gibi aşırımlar sosyal medya uygulamalarındaki diğer intihal şekilleridir.

Sosyal medya hesaplarında intihali arttıran diğer husus ise tek bir sitenin çok farklı bilim dallarında veyahut içeriklerde yayın yapma isteğidir. Blog, kanal, sayfa veya site sahibi olan adminler, çoğunlukla daha fazla ziyaretçi almak için ilgi alanları dışında paylaşım yapmaya başlamakta, bu durum da fotokopi intihalini ortaya çıkarmaktadır.

Blog sitelerinde başka bir intihal yaklaşımı dikkat çeker. Böyle sitelerde kayıtlı kullanıcılar arasında bir rekabet vardır. Bir üye yeni konu başlığı açtığında en doğru yorumu verebilmek için kayıtlı kullanıcılar arasında bir mücadele olur. Çoğunlukla internet araştırması sonrasında, mevcut yazı intihali sınıfında addedebileceğimiz yorumlara kalkışılmaktadır. Kendi fikrini yazan kişiler az bir kesimi oluşturmaktadır. Bunların dışında öğretim hizmeti sunmak için açılan blog, site ve sayfalarda, konu başlıklarının çok olmasından ötürü, internet siteleri kendi aralarında bilgi hırsızlığı yaparlar. Bu durum, ilk bilginin sosyal medya ortamına hangi sayfa/hesap tarafından konulduğunun bulunmasını zorlaştırır.

Fotoğraf paylaşma mantığı üzerine oluşturulan sosyal medya hesaplarında ise fotoğraf üzerlerinde bazen yazı ile verilen bilgilerde herhangi bir atf yoktur. Dahası bu bilgi içerikli görsellerin bilimsel paylaşım yapan hesaplar dışında, normal kullanıcılar tarafından kendi hesaplarında paylaşılması intihal tespitini daha da zorlaştırmakta, bilgi kaynağının bulunmasını imkânsız hale getirmektedir.

SONUÇ

Literatür taramasında internet ve intihal konusu ile ilgili çok fazla çalışma yapılırken sosyal medya ve intihal ile ilgili çalışma çok azdır. Bu çalışma kapsamında incelenen sosyal medya hesaplarındaki intihal oranı 59,05'dir. Bilim disiplinleri açısından baktığımızda coğrafya bilim dalı ile paylaşım yapan hesaplarda intihal en fazla iken (%85,7) kimya bilim dalında en azdır (% 41,5). Bilim grupları olarak sosyal medya hesapları incelendiğinde özgünlük temel bilimlerde en fazladır.

Bireylerin ve toplumların fikir denetim sistemlerini olumsuz etkileyen intihal olgusu üzerinde ayrıca durulması gereken sosyo –toplumsal, sosyo- ekonomik ve sosyo- akademik bir problemdir. Dolayısıyla iyi bir planlama, sistem ve toplumsal farkındalığa ihtiyaç vardır. İkinci ve zor olan çözüm yöntemi ise, ortaya çıkan sorunla “baş etmedir.” Bu sebepten ötürü bilimsel norm kurallarına, toplumsal etik ilkelere uymak bir gerekliliktir. Bilimsel kurallar planlanırken ve uygulanırken otoriter güçlerin ortak kararlarına kulak vermek gerekir. Türkiye’de son yıllarda yürütülen ve gerçekleştirilen bilimsel yayınlarda önemli artışlar yaşanmasına rağmen 2019 verilerine göre etki sıralamasında 1 Üniversitemiz yer alırken, Dünya sıralamasında ilk 500’de yer alan Üniversite sayımız ile mükemmellik sıralamasında ilk 500’de yer alan sıralamaya 3 Üniversitemiz girmiştir. Bu ikilem olgusunun altında yatan nedenlere

baktığımızda bilerek ve ustaca yapılan intihal olayları başta olmak üzere, bilimsel yanıltmaların doğurduğu zıt paradigma anlayışlarının yaygınlığından bahsedebiliriz.

Özellikle Üniversitelerin lisans ve lisansüstü programlarında ders olarak okutulan “*Bilimsel Araştırma Yöntemleri*” gibi dersler de hedef kitlelere intihalin zararları, intihal türleri, bilimsel bir çalışmada intihalden kaçınma yolları, intihali önlemek amacıyla doğru kaynak tespiti ve kullanımını, intihal tespit programları hakkında daha detaylı açıklamaların yer aldığı içerikler yaygınlaştırılarak toplumsal ve akademik bilinç ortamı oluşturulmalıdır.

İntihali yapan kişi kadar intihale uğrayan kişinin de yaşamış olduğu sorunlar unutulmamalıdır. Araştırma yapmak meşakkatli hassas ve belirli bir zaman dilimi gerektirmektedir. İntihal ile ilgili bilgilendirme yapılırken empati yaptırmanın da faydalı olacağı kanısındayız. Örneğin bir kişi sizin fikrinizi emeğinizi çalıp kendisininmiş gibi gösterse ne hissedersiniz? Sorusu bu eğitimin verileceği kişilerde farkındalık oluşturabilir.

Son olarak bilgiyi elde etme yolunda yararlanılan internet siteleri, veri tabanları, sosyal ağlar gibi araçlardan bilinçli, dikkatli ve hakkaniyetli bir şekilde faydalanılması için farkındalık eğitimleri, hukuk ve ahlak tabanlı olarak dikkatlere sunulmalıdır.

KAYNAKÇA

Bahçeci, D., & Kaya, V. (2010). Kavramsal Algılamalar ve Kavram Yanılgıları. *Bilim ve Teknik*, 30-33.

Çakmak, T. (2019, 04, 12). *Dewey Onlu Sınıflama Sistemi*. Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri:http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:l4_4bVVERqMJ:www.bby.hacettepe.edu.tr/akademik/tolgacakmak/file/bby206_deweyintro.ppt+&cd=11&hl=tr&ct=clnk&gl=tr adresinden alındı

Çetin, M., Özkaya, A., Keskin, M. & Özdemir, Ö. (2019). Sosyal Medya Platformlarının Türkiye’de Coğrafya Öğretim Süreçlerine Katkısı, *Sosyal Bilimler Dergisi/ The Journal Of Social Science*, 456-472

Çetin, M., & Özkaya, A. (2019). Coğrafi Bilgi Paylaşımı Yapan Sosyal Medya Sitelerinde Veri Kalitesi Ve Orijinallik Araştırması. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 422-441.

Çakmak, N. (2015). Lisans Öğrencilerinin İntihal ile İlgili Kavram Yanılgıları. *Türk Kütüphaneciliği*, 212-240.

Ersoy, A. (2014). İnternet Kaynaklarından İntihal Yaptığının Farkında Değildim:. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47-60.

Hamilton, D. (2003, 01). *Plagiarism: librarians help provide new solutions to an old problem*. ResearchGate:
https://www.researchgate.net/publication/234752184_Plagiarism_Librarians_Help_Provide_New_Solutions_to_an_Old_Problem adresinden alındı

Mayfield, A. (01, 8, 2008). *What Is Soccial Media? İcrossing*:
https://www.icrossing.com/uk/sites/default/files_uk/insight_pdf_files/What%20is%20Social%20Media_iCrossing_ebook.pdf adresinden alındı

Orhan, F., & Günay, A. (2014). Üniversite Öğrencilerinin İnternet Tabanlı Akademik Usulsüzlük Nedenlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi . *Ege Eğitim Dergisi*, 176-190.

Öksüz, C. (2010). İlköğretim Yedinci Sınıf Üstün Yetenekli Öğrencilerin “Nokta,Doğru ve Düzlem” Konularındaki Kavram Yanılgıları. *İlköğretim Online Dergisi*, 508-525.

Punto, I. (2019, 03 16). *Sosyal medyada ‘intihal’ itirafları: Tezimi kırtasiyeye yazdırdım....* <https://16punto.com/sosyal-medya-intihal-itirafi-tezimi-kirtasiyeye-yazdirdim/>: adresinden alındı

Singh, N., Lehnert, K., & Bostick, K. (2012, 8, 29). *Global Social Media Usage: Insights Into Reaching Consumers Worldwide*. Wiley Online Library: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/tie.21493> adresinden alındı

Tayfun, A., & Yazıcıoğlu, İ. (2008). Öğrencilerin Kopya Hakkındaki Görüşleri Üzerine Bir Araştırma . *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* , 375-393.

Uçak, N. Ö., & Birinci, H. G. (2008). Bilimsel etik ve intihal. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 187-204.

Uzun, E., Karakuş, T., Kurşun, E., & Karaaslan, H. (2007). Öğrenci Gözüyle “Aşırma” (İntihal): Neden ve Çözüm Önerileri. *Akademik Bilişim '07 - IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri* (s. 183-188). Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.

İnternet Kaynakları

(Url-1) <http://plagiarisma.net/tr/>